

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Datum
2011-05-24

Diarienum
2010-9200

1 (39)

Avdelningen för risk och sårbarhetsreducerande arbete
Enheten för brandskydd och brandfarlig vara
Björn Johansson
010-240 52 37
bjorn.v.johansson@msb.se

Rimligt brandskydd i olika boendemiljöer

Redovisning av uppdrag (Fö 2009/1961/SSK,
2010-04-10)

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Sammanfattning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har fått i uppdrag att redovisa vad som är att betrakta som ett rimligt brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer. Uppdraget har fokuserat på boendemiljöerna flerbostadshus, småhus samt behovsprövade vård- och omsorgsboenden för äldre. Boendemiljöerna har valts med hänsyn till risken för och vid brand samt utifrån hur stort antal bostäder av den aktuella typen det finns i samhället.

Med utgångspunkt i de behov av förbättringar i brandskyddet som en analys av tillgänglig statistik på området pekat på, har uppdraget resulterat i ett antal förslag på rimliga åtgärder. Åtgärderna syftar till att minska antalet dödsbränder i flerbostadshus, småhus och vård- och omsorgsboenden samt till att minska de bränder som resulterar i stora egendomsskador i flerbostadshus och småhus. Åtgärderna är av såväl teknisk som organisatorisk natur.

MSB föreslår bland annat följande:

- MSB bör ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden. Bemyndigandet avser att omfatta boende i byggnader som används för verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. MSB bör även ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om anordningar för tidig varning vid brand (brandvarnare) i bostäder.
- Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag bör ses över så att bidrag kan ges i syfte att åstadkomma en rimlig brandsäkerhet. Exempel på åtgärder som bör omfattas av bidraget är olika typer av automatiska släcksystem.
- MSB avser att ta fram ett metodstöd för identifiering av särskilt riskutsatta individer på lokal nivå med förslag på lämpliga åtgärder utifrån riskprofil.
- MSB ska ta fram en vägledning till vård- och omsorgsboenden som minskar sannolikheten för bränder relaterade till rökning. Vägledningen kommer att beröra den enskildes klädsel och rökvanor samt personalens möjligheter att övervaka eller i viss mån styra rökningen.
- Förekomsten av spisvakter bör öka. MSB har därför för avsikt att genom dialog med företrädare för bland annat fastighetsägare, allmännyttan och spistillverkare öka förekomsten av spisvakter. Det pågår även en diskussion inom ett europeiskt nätverk för brandskyddsfrågor, där Sverige representeras av MSB, huruvida spisvakt är en åtgärd som behövs för att spisar ska uppfylla de allmänna produktsäkerhetskraven. Om så blir fallet kan nätverket driva frågan på motsvarande sätt som för självslocknande cigaretter.

Datum
2011-05-24

Diarienumr
2010-9200

- MSB anser att kommunerna behöver säkerställa att installationer av eldstäder och skorstenar sker på ett korrekt sätt. MSB avser därför att i samarbete med Boverket se över hur detta kan hanteras.

Tillsammans med det redan befintliga brandskyddet åstadkommer ovanstående åtgärdsförslag, och övriga åtgärder som återfinns i rapporten, ett rimligt brandskydd i de boendemiljöer som behandlats inom ramen för uppdraget.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Metod	7
1.2.1 Referensgrupp	8
2. Boendemiljöer	9
3. Befintligt brandskydd i valda boendemiljöer	11
3.1 Vård- och omsorgsboenden (Särskilt boende för personer med vårdbehov)	11
3.1.1 Tidig varning/Utrymning	11
3.1.2 Skydd mot brands uppkomst.....	12
3.1.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell.....	12
3.1.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller	12
3.1.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader	13
3.1.6 Anordningar för brandsläckning.....	13
3.2 Flerbostadshus	13
3.2.1 Tidig varning/Utrymning	13
3.2.2 Skydd mot brands uppkomst.....	14
3.2.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell.....	15
3.2.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller	15
3.2.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader	15
3.2.6 Anordningar för brandsläckning.....	15
3.3 Småhus.....	16
3.3.1 Tidig varning/Utrymning	16
3.3.2 Skydd mot brands uppkomst.....	16
3.3.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell.....	17
3.3.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller	17
3.3.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader	17
3.3.6 Anordningar för brandsläckning.....	17
4. Skade- och problembild	19
4.1 Övergripande skade- och problembild	19
4.2 Prioriteringar	20
4.3 Detaljerad skade- och problembild.....	21
4.3.1 Vård- och omsorgsboenden för äldre – dödsbränder	22
4.3.2 Flerbostadshus – dödsbränder.....	23
4.3.3 Flerbostadshus – stora egendomsskador	24
4.3.4 Småhus – dödsbränder.....	25
4.3.5 Småhus – stora egendomsskador.....	27
5. Rimliga åtgärder	29

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

5.1	Vård- och omsorgsboenden för äldre - dödsbränder	29
5.2	Flerbostadshus och småhus – dödsbränder	32
5.3	Flerbostadshus – stora egendomsskador	34
5.4	Småhus – stora egendomsskador	35
5.5	Ekonomiska konsekvenser av förslagen	36
5.6	Sammanfattning av föreslagna åtgärder	37
5.6.1	Vård- och omsorgsboende för äldre	37
5.6.2	Flerbostadshus	37
5.6.3	Småhus.....	38

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsbeslut Fö 2009/1961/SSK ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), med beaktande av principen om den enskildes eget ansvar och med utgångspunkt från den enskildes förutsättningar och behov, redovisa hur ett rimligt brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer kan tillgodoses. Om det inom något område visar sig finnas behov av en ytterligare författningsreglering av brandskyddet ska detta särskilt redovisas. Eventuella ekonomiska konsekvenser av förslagen samt förslag till finansiering ska redovisas.

MSB har som svar på ett tidigare regeringsuppdrag tagit fram en nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda (MSB dnr 2009-14343). I den strategin beskrivs bland annat ett antal tekniska lösningar som kan bidra till ett bättre brandskydd. En del av dessa lösningar har behandlats inom ramen för detta uppdrag. MSB betraktar därför regeringsuppdraget ”Rimligt brandskydd i olika boendemiljöer” som en del av den mer övergripande strategin för att stärka brandskyddet.

1.2 Metod

MSB har hanterat uppdraget i följande fem steg:

1. Val av de boendemiljöer som har varit föremål för utredning
  - Uppdraget syftar till att redovisa hur ett rimligt brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer kan tillgodoses. Boendemiljöer är ett förhållandevis vitt begrepp och uppdraget har därför avgränsats till de mest angelägna boendemiljöerna sett ur ett risk- och väsentlighetsperspektiv.
2. Redovisning av befintligt brandskydd i valda boendemiljöer
  - Då uppdraget ska redovisa hur ett rimligt brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer kan tillgodoses har det befintliga brandskyddet i dessa miljöer kartlagts och beskrivits i syfte att skapa en utgångspunkt och referensyta.
3. Kartläggning av skade- och problembilden i valda boendemiljöer
  - För att kunna redovisa hur ett rimligt brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer kan tillgodoses har en skade- och problembild tagits fram. De åtgärder som föreslås ska möta ett behov eller ett

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

problem som inte hanteras fullt ut idag med dagens befintliga brandskydd. Prioriteringar utifrån den framtagna skade- och problembilden har gjorts.

4. Analys av tänkbara brandskyddsåtgärder utifrån skade- och problembild
  - Med utgångspunkt i den framtagna skade- och problembilden har tänkbara lösningar som möter behov av ytterligare brandskyddsåtgärder utretts och prövats. Bland annat genom studier av kostnad/nytta.

5. Utredning av hur de åtgärder som föreslås ska implementeras i valda boendemiljöer
  - De ytterligare brandskyddsåtgärder som föreslås har utretts med avseende på deras implementering i valda boendemiljöer.

1.2.1 Referensgrupp

MSB har haft en referensgrupp knuten till sig under genomförandet av uppdraget. Syftet med referensgruppen har varit att kontinuerligt stämma av och förankra tillvägagångssätt och resultat. Referensgruppen har utgjorts av Ulf Lindén, Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund, Anders Bergkvist, Brandskyddsföreningen Sverige, Kjell Fallqvist, Sveriges Brandkonsultförening BRA, Anders Fridborg, Storstockholms brandförsvär, Mattias Larsson, Arvika kommun, Samuel Nyström, Jönköpings kommun, Annika Danielsson, Göteborgs stad samt Staffan Abrahamsson och Michael Strömgren, Boverket.

Utöver den avstämning som skett med referensgruppen har även en hearing hållits. Syftet med hearingen var att få synpunkter på de föreslagna åtgärderna från en vidare grupp än de som ingått i referensgruppen. På hearingen deltog Linköpings kommun, Luleå kommun, Arvika kommun, Storstockholms brandförsvär samt representanter för Brandskyddsföreningen Sverige, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Sveriges BostadsRättsCentrum AB, SBC.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

2. Boendemiljöer

I uppdraget anges att MSB ska redovisa hur ett rimligt brandskydd kan tillgodoses i boendemiljöer och andra liknande miljöer. Begreppet *boendemiljöer och andra liknande miljöer* är ett förhållandevis vitt begrepp och uppdraget har därför avgränsats.

MSB har valt att fokusera på tre boendemiljöer. Boendemiljöerna har valts med hänsyn till risken för och vid brand samt utifrån hur stort antal bostäder av den aktuella typen det finns i samhället.

I småhus och flerbostadshus bor det absoluta flertalet av landets invånare och cirka 90 % av alla dödsbränder inträffar i dessa två boendemiljöer. Således har dessa boendemiljöer valts ut. Vård- och omsorgsboenden för äldre är den tredje boendemiljön som MSB har valt att fokusera på i detta uppdrag. Anledningen till det är dels att boendeformen är kraftigt överrepresenterad med avseende på dödsbränder och dels att en plats på ett vård- och omsorgsboende föregås av en behovsprövning. Det faktum att boendeformen är behovsprövad innebär att det i regel krävs betydande svårigheter att hantera sig själv och sin egen vardag för att få en plats. De boende på dessa institutioner har därför ofta någon form av funktionsnedsättning som gör dem särskilt utsatta vid en eventuell brand. Behovsprövningen innebär också att samhället i någon mening tar över ansvaret för den enskildes hälsa och säkerhet, något som står i kontrast till det faktum att boendeformen är kraftigt överrepresenterad i dödsbrandsstatistiken.

De boendemiljöer som valts ut är således följande:

- Flerbostadshus
- Småhus (Villa, radhus, kedjehus, parhus, etc)
- Vård- och omsorgsboenden för äldre (behovsprövade)

MSB har inte utrett vilket brandskydd som kan betraktas som rimligt i så kallade trygghetsbostäder i detta uppdrag. Detta har MSB redan genomfört tillsammans med Boverket och Socialstyrelsen med anledning av uppdrag 16 i regleringsbrevet (Fö2009/113/EPS) till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för 2010. Uppdraget är slutredovisat 2010-10-26. MSB har inte heller valt att fokusera på någon annan typ av boendeform för äldre som inte är behovsprövad. Eventuell problematik kopplad till äldre och deras boendemiljö har istället behandlats inom ramen för de valda boendemiljöerna.

3. Befintligt brandskydd i valda boendemiljöer

En viktig utgångspunkt i detta uppdrag har varit det befintliga brandskyddet i de miljöer som valts ut. De brister i brandskyddet samt de förslag till lösningar som behandlas längre fram i rapporten är inte oberoende av det redan förekommande brandskyddet.

Här följer en redovisning av det befintliga brandskyddet i de valda boendemiljöerna. Redovisningen gör inte anspråk på att vara fullständig eller heltäckande utan beskriver de grundläggande principerna för brandskyddet hos det stora flertalet byggnader i de olika boendemiljöerna. Beskrivningen utgår från följande parametrar:

- Utrymning
- Skydd mot brands uppkomst
- Skydd mot brandspridning inom byggnaden
- Skydd mot brandspridning mellan byggnader
- Anordningar för brandsläckning

3.1 Vård- och omsorgsboenden (Särskilt boende för personer med vårdbehov)

Med vård- och omsorgsboenden avses sådana boenden för personer med behov av kontinuerligt stöd eller vård som förutsätter någon form av behovsprövning från samhällets sida.

3.1.1 Tidig varning/Utrymning

Vård- och omsorgsboenden är utrustade med någon typ av automatiskt brandlarm i syfte att åstadkomma en tidig upptäckt vid en eventuell brand. Samtliga utrymnen är utrustade med någon form av rökdetektor. Vid detektion av rök larmas i regel såväl personalen på plats som kommunal räddningstjänst. En detektion av brandlarmet innebär ofta också att ett utrymningslarm aktiveras.

Då de boende på vård- och omsorgsboenden har sådan fysisk eller psykisk funktionsnedsättning att de svårigen kan utrymma själva ställs det relativt höga krav på utrymningssäkerheten jämfört med ett ordinärt boende. Exempelvis tillåts inte att en av utrymningsvägarna utgörs av fönster/balkong via räddningstjänstens stegutrustning. I regel har de boendes lägenheter därför tillgång till två av varandra oberoende utrymningsvägar som ofta sammanbinds av en korridor belägen i en egen brandcell. Det bör understrykas att en utrymning av ett vård- och omsorgsboende förutsätter relativt omfattande

Datum	Diariernr
2011-05-24	2010-9200

insatser från personalen på grund av de boendes ofta begränsade förutsättningar. En fullständig utrymning, om branden så kräver, kan därför vara svår att genomföra utan att de boende utsätts för så kallade kritiska förhållanden. Vid en brand i exempelvis en av de boendes lägenhet är således ofta strategin att personalen ansluter vid lägenheten där det brinner och om brandens omfattning och natur tillåter det ska personalen försöka släcka branden med den släckutrustning som finns till hands samt evakuera den som befinner sig i brandrummet medan övriga boende stannar i sina lägenheter som utgör egna brandceller. På så vis undviks behovet av en omedelbar utrymning av andra personer än den som eventuellt befinner sig i brandrummet.

3.1.2 Skydd mot brands uppkomst

Det förekommer att spisar i de boendes lägenheter är utrustade med någon form av timer som försvårar de boendes möjligheter att av misstag sätta på spisen. I vissa fall har även spisen kopplats bort helt. I övrigt är de åtgärder som ska förhindra brands uppkomst framför allt koncentrerade till de eventuella förbränningsanordningar som kan finnas i byggnaden.

3.1.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell

De boendes lägenheter kan innehålla relativt mycket möbler då tanken med boendeformen är att det ska efterlikna ett vanligt hem. Dock finns det krav på ytskikten i lägenheten.

De korridorer utanför de boendes lägenheter som utgör gemensam del av utrymningsvägarna är vanligtvis utformade på sådant sätt, med avseende på ytskikt, beklädnad och förekomst av möbler, att spridning av brand- och brandgaser begränsas.

Värt att notera är att det i de kommande byggreglerna, som ges ut av Boverket kommer att ställas krav på automatiska släcksystem i vård- och omsorgsboende i samband med nybyggnation.

3.1.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller

I nyare vård- och omsorgsboenden är de boendes lägenheter utformade som egna brandceller. Lägenheterna står då emot en spridning av brand- och brandgaser i upp till 60 minuter. Det är dock inte helt ovanligt att vård- och omsorgsboenden som inryms i aningen äldre bebyggelse saknar brandcellsindelning av detta slag. Exempelvis kan istället en grupp av lägenheter ingå i samma brandcell.

Lägenhetsdörrarna är i regel försedda med dörrstängare som aktiveras när det automatiska brandlarmet detekterar rök. Även här förekommer det skillnader mellan olika boenden beroende på när byggnaden uppfördes. Dörrstängare syftar till att minska möjligheten för att en brand i en lägenhet sprids till intilliggande brandceller och då i synnerhet till den korridor som i regel finns utanför lägenheterna. Korridoren är ju normalt den plats varifrån personalen

Datum
2011-05-24

Diarienum
2010-9200

ska försöka göra en insats vid en eventuell brand. Är korridoren fylld med brandgaser minskar möjligheterna för personalen att agera.

3.1.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader

Precis som för alla andra byggnader ska brandspridning mellan vård- och omsorgsboenden och intilliggande byggnader undvikas genom tillräckliga avstånd till intilliggande byggnader och dels genom brandteknisk avskiljning om byggnaderna angränsar direkt till varandra.

3.1.6 Anordningar för brandsläckning

Beträffande anordningar för brandsläckning i vård- och omsorgsboenden är det i första hand utrustning för manuell brandsläckning som avses. Personalens möjlighet att agera i händelse av brand är till stor del beroende av att det finns tillgång till exempelvis handbrandsläckare och inomhusbrandposter. Därför finns, i normala fall, denna typ av utrustning relativt frekvent dels i de korridorer som sammanbinder de boendes lägenheter och dels på andra strategiska ställen.

3.2 Flerbostadshus

Med flerbostadshus avses sådana hus som inrymmer fler än två egna bostadslägenheter till skillnad från småhus som inrymmer högst två egna boenden. Ett annat namn på flerbostadshus är flerfamiljshus.

3.2.1 Tidig varning/Utrymning

Hur utrymningen vid en eventuell brand i ett flerbostadshus är tänkt att fungera varierar. Framförallt är det byggnadens höjd och räddningstjänstens möjligheter att hjälpa till som styr.

I byggnader upp till åtta våningar är det vanliga att utrymning från lägenheten sker antingen via det trapphus som byggnaden är utrustat med eller via fönster/balkong om trapphuset är rökfyllt och räddningstjänsten bedömer det som nödvändigt att utrymning genomförs. Utrymning via fönster/balkong kan ske på egen hand om det sker på ett betryggande sätt men i de flesta fall bygger det på att utrymningen sker med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning. Om räddningstjänsten av någon anledning saknar möjlighet att hjälpa till vid utrymning via fönster/balkong har de boende endast tillgång till en utrymningsväg. I dessa fall ställs det högre krav på trapphusets utformning. Trapphus av denna typ kallas för "Trapphus tr2" och kännetecknas främst av att de inte står i direkt förbindelse med lägenheterna och att de begränsar spridning av brand och brandgas till trapphuset under minst 60 minuter. Som boende måste du alltså passera två dörrar för att komma ut i trapphuset. Dels din egen lägenhetsdörr och dels en dörr intill trapphuset. Denna utformning innebär att en brand i en lägenhet inte sprids direkt ut i trapphuset om dörren till brandlägenheten öppnas.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Om flerbostadshuset har fler än åtta våningar saknar i normala fall räddningstjänsten möjlighet att hjälpa till vid en utrymning via fönster/balkong på grund av den höga höjden. Även här brukar utrymningen lösas genom att bostäderna har tillgång till minst ett trapphus som inte står i direkt förbindelse med lägenheterna (tr2).

I byggnader med fler än 16 våningar ska lägenheterna ha tillgång till minst två trapphus varav det ena ska utgöras av ett så kallat "Trapphus tr1". Denna typ av trapphus är ytterligare förstärkt för att kunna stå emot en brand i än högre grad än trapphus av typen "Trapphus tr2".

I många typer av offentliga miljöer där människor vistas ställs det krav på någon form av tidig varning i händelse av brand i syfte att skapa förutsättningar för bland annat en effektiv utrymning. I flerbostadshus saknas i regel någon form av sammankopplat system för tidig varning vid brand. Det som istället finns är brandvarnare som detekterar rök i varje enskild lägenhet i händelse av brand. Brandvarnaren larmar dock bara i brandlägenheten och inte i de intilliggande lägenheterna om inte ljudet från brandvarnaren hörs genom väggar och bjälklag.

Vid nybyggnation av flerbostadshus ställs det idag krav på att brandvarnare installeras i lägenheterna. Räddningsverket har dessutom meddelat allmänna råd kring behovet av tidig varning i händelse av brand där brandvarnare nämns som ett sätt att åstadkomma detta i bostäder och då även i flerbostadshus.

Förekomsten av brandvarnare i flerbostadshus varierar sannolikt kraftigt men en nationell undersökning genomförd av MSB år 2010 indikerar att andelen hushåll (alla typer av hushåll) med fungerande brandvarnare ligger runt 85 %. En rad lokala undersökningar genomförda av kommuner redovisar dock resultat från vissa enskilda kommundelar som ligger långt under riksgenomsnittet.

3.2.2 Skydd mot brands uppkomst

Skyddet mot brands uppkomst i flerbostadshus utgörs framförallt av att det i trapphus inte får förekomma någon form av brännbart material (barnvagnar, skor, skräp, avfall, etc) som kan antändas. I lägenheterna finns i regel inga särskilda anordningar för att förhindra brands uppkomst. Vissa spisar är emellertid utrustade med någon typ av timer vilket ju är en åtgärd som ska förhindra brands uppkomst. Hur stor andel av spisarna i flerbostadshus som är utrustade med timer är dock inte känt.

I flerbostadshus där uppvärmning sker med någon typ av förbränningsanordning (panna) så genomförs regelbundet rengöring och brandskyddskontroll av denna i syfte att förebygga bränder. Detsamma gäller eldstäder, exempelvis kakelugnar, som finns i lägenheterna.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

3.2.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell

I trapphus ställs det krav på ytskikt och beklädnad i syfte att begränsa brand och brandgasspridning. Även i lägenheterna finns det krav på ytskikt och beklädnad, dock inte på samma nivå som i trapphusen.

3.2.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller

En av de mest grundläggande delarna av brandskyddet i flerbostadshus är indelningen av byggnaden i olika brandceller. En brandcell är ett eller flera rum i en byggnad, med särskilt utformade omslutande konstruktioner, som förhindrar spridning av brand och brandgas till andra brandceller under så lång tid som krävs för utrymning och räddning eller tid angiven i byggreglerna.

I ett flerbostadshus är varje lägenhet en egen brandcell. Så är i regel även trapphus, källare, vindsutrymmen, pannrum, garage, tvättstugor och andra liknande utrymmen som kan inrymmas i byggnaden. Det finns dock byggnader av äldre typ där den brandtekniska avskiljningen mellan exempelvis trapphus, vind och källare är liten eller i princip obefintlig.

Det faktum att varje lägenhet är en egen brandcell återspeglar sig också i hur de boende ska agera vid utrymning. Om det vid en utrymningssituation förhåller sig så att trapphuset är mer eller mindre rökfyllt så ska de boende avvakta i sina lägenheter. Lägenheten står emot brand och brandgaser i upp till 60 minuter. Skulle utrymning i ett senare skede ändå behövas finns i regel möjligheten att med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning utrymma via fönster/balkong.

3.2.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader

Brandspridning mellan byggnader ska undvikas genom framför allt två åtgärder. Dels genom avstånd till intilliggande byggnader i syfte att minska strålningspåverkan och dels genom brandteknisk avskiljning om byggnaderna angränsar direkt till varandra.

3.2.6 Anordningar för brandsläckning

Flerbostadshus är utrustade med ett antal olika typer av anordningar för brandsläckning. De flesta har till syfte att underlätta för räddningstjänsten att genomföra en räddningsinsats.

Den mest grundläggande anordningen är de räddningsvägar som anordnas där gatunätet inte möjliggör framkomlighet för räddningstjänstens fordon. Vidare är vindar och källare i regel tillgängliga för räddningstjänsten via utvändiga eller invändiga tillträdesvägar. Källare och vindar ska också vara utformade på sådant sätt att det går att genomföra någon form av brandgasventilation av dessa utrymmen. Exakt hur detta är ordnat beror till viss del på hur byggnaden är utformad med avseende på antal våningsplan och källarens lokalisering i förhållande till markplan. I äldre byggnader är det inte helt ovanligt att såväl tillträdesvägar som anordningar för brandgasventilation saknas.

I höga flerbostadshus (fler än åtta våningsplan) är byggnaden i normala fall utrustad med så kallade stigarledningar. Stigarledningar innebär i praktiken att

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

räddningstjänsten inte behöver dra slang ända från brandbilen på markplan till brandlägenheten utan kan koppla upp sig mot ett ledningsnät inne i huset högre upp i byggnaden. Stigarledningen försörjs med vatten från räddningstjänstens fordon.

De flesta trapphusen i flerbostadshus är utrustade med någon form av anordning som gör det möjligt för räddningstjänsten att ventilera ut brandgaser. Det kan röra sig om öppningsbara fönster eller rökluckor. Det bör dock betonas att rökventilation i trapphus inte syftar till att underlätta för de boende att utrymma via ett rökfyllt trapphus i händelse av brand. Syftet är i första hand att underlätta för räddningstjänstens insats. Det normala är att de boende kan utrymma genom trapphuset när branden är släckt och trapphuset är fritt från rök eller via fönster/balkong med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning.

Inne i lägenheterna finns i vissa fall viss utrustning för brandsläckning som kommit dit genom de boendes egen försorg. En nationell undersökning som MSB genomförde år 2010 indikerar att andelen hushåll i flerbostadshus med handbrandsläckare eller brandfilt ligger runt 65 %.

3.3 Småhus

Med småhus avses friliggande hus med en (villor) eller två bostäder, radhus eller kedjehus. I reglerna för bostadsfinansiering och i bostadsstatistiken definieras småhus som hus som till minst hälften innehåller utrymmen för bostadsändamål och som inrymmer en eller två bostadslägenheter. Jämför med flerbostadshus.

3.3.1 Tidig varning/Utrymning

Principen är att utrymning från småhus ska kunna ske utan hjälp från räddningstjänsten. Utrymning godtas direkt till det fria i markplanet genom dörr eller via öppningsbart fönster vars karmunderstycke är beläget max 5,0 meter över markplanet.

Sedan 1998 har det i Boverkets byggregler varit krav på att nybyggda bostäder ska förses med anordning för tidig upptäckt av brand. I småhus har detta kunnat erhållas genom lämpligt antal nätanslutna eller batteridrivna brandvarnare.

Sedan 2001 har det i allmänna råd från brandskyddsmyndigheterna (Statens Räddningsverk och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) meddelats att det även i varje befintlig bostadslägenhet bör finnas minst en fungerande brandvarnare på varje våningsplan.

3.3.2 Skydd mot brands uppkomst

I småhus är byggnadens egna skydd mot brands uppkomst huvudsakligen inriktat på att el och elinstallationer samt eventuell eldstad med tillhörande

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

rökkanal inte ska ge upphov till någon orimligt hög fara för brands uppkomst. Temperaturkrav på brännbar byggnadsdel i anslutning till eldstäder och rökkanaler är och har varit en allmän garant för skydd mot brands uppkomst.

Enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ska det på kommunens ansvar utföras sotning (rengöring) och brandskyddskontroll av samtliga fasta förbränningsanordningar och därtill hörande rökkanaler. De eldstäder som är inrättade för eldning uteslutande med gas är dock undantagna från kravet på sotning.

3.3.3 Skydd mot brandspridning inom brandcell

Bostaden/bostäderna samt eventuellt pannrum i småhus är att betrakta som egna brandceller. Allmänt gäller att material i byggnadsdelar och fast inredning ska ha sådana egenskaper eller ingå i byggnadsdelarna på ett sådant sätt att de vid brand inte ger upphov till antändning eller snabb brandspridning och inte heller snabbt utvecklar stora mängder värme eller brännbara gaser.

Imkanaler från kök i småhus ska vara utförda på sådant sätt att spridning av brand inuti kanaler inte sker till närbelägna byggnadsdelar eller fast inredning.

3.3.4 Skydd mot brandspridning mellan brandceller

Brandspridning mellan brandceller inom småhus begränsas huvudsakligen till skydd mot brandspridning från pannrum till övriga utrymmen samt mellan bostäder i det fall det finns två.

Då det gäller skydd mot spridning av brand från pannrum till övriga utrymmen är pannrummet i regel utformat på sådant sätt att en brand inte ska kunna spridas genom pannrummets omslutningsväggar inom 15 - 30 minuter beroende på när huset är byggt. Pannrummets invändiga ytor har vanligtvis även en tändskyddande beklädnad.

Bostadslägenheter i småhus ska vara avskiljda inbördes så att brandspridning förhindras i minst 60 minuter.

3.3.5 Skydd mot brandspridning mellan byggnader

Till skydd mot brandspridning mellan småhus ska ytterväggar i småhus normalt vara utförda med 30 minuters motstånd mot att brand tar sig igenom. Förutom detta krav är grundkravet att byggnader ska uppföras minst 4,0 meter från tomtgräns, vilket ger att avståndet mellan byggnader på olika tomter i princip ska vara minst 8,0 meter.

3.3.6 Anordningar för brandsläckning

Ända sedan landskapslagarnas tid har det funnits bestämmelser som i olika utsträckning reglerat skyldigheten för den enskilde att hantera eld och eldstäder på ett sådant sätt att brandrisken minimeras. På samma sätt har det även funnits regler för samhällets kontroll av att den enskilde vidtagit relevanta åtgärder.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Fram till och med 1944-års brandlag fanns krav på att fastighetsägaren skulle hålla med utrustning för brandsläckning. Den utrustning det rörde sig om var enklare handredskap såsom handsprutor, hinkar och stege.

Idag finns inget uttalat krav på utrustning för brandsläckning men enligt en undersökning som MSB genomförde år 2010 har upp emot 90 % av småhusen någon form av brandsläckningsutrustning, typ handbrandsläckare eller brandfilt.

4. Skade- och problembild

I uppdragsbeskrivningen anges att MSB ska redovisa hur ett rimligt brandskydd kan tillgodoses i olika boendemiljöer. Termen *rimligt* är starkt förknippat med andra begrepp såsom *risk och väsentlighet*, *befogat* och *skäligt*. En förutsättning för att kunna hantera dessa begrepp på ett trovärdigt sätt är en noggrann kartläggning över de behov av förbättringar i brandskyddet som eventuella förslag på åtgärder ska möta. Med andra ord behövs en bild över de skador och problem som bränder i boendemiljön resulterar i. Således har en skade- och problembild tagits fram för de utvalda boendemiljöerna och detta har gjorts i två steg som beskrivs närmare i detta kapitel.

4.1 Övergripande skade- och problembild

Bränder i de boendemiljöer som valts ut resulterar i en rad konsekvenser. I många fall orsakar branden främst skador på egendomen medan den i andra fall leder till att människor skadas eller omkommer, då ofta i kombination med egendomsskador. I syfte att skapa en bild över de olika konsekvenserna till följd av bränder i valda boendemiljöer har MSBs insatsstatistik och dödsbrandsdatabas mellan åren 1998-2008 analyserats. För respektive boendemiljö har antalet bränder som resulterat i döda, svårt skadade, lindrigt skadade, mycket stora egendomsskador, stora egendomsskador och små egendomsskador kartlagts. Resultatet redovisas i matrisen nedan:

Konsekvens	Boendemiljö				
	Vård- och omsorgsboende	Flerbostads- hus	Småhus		
			Villa	Fritidshus	Rad/Par/Kedjehus
Antal döda	44	382	391	27	43
Antal svårt skadade	49	702	296	32	32
Antal lindrigt skadade	370	5171	2086	128	303
Mycket stor egendomsskada	24	1013	4926	1840	258
Stor egendomsskada	418	10146	7858	903	693
Liten egendomsskada	2654	23356	19985	1186	1346

Diagram 1: Redovisning av antalet bränder 1998-2008 i respektive boendemiljö fördelat på konsekvens.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Begreppet *Vård- och omsorgsboende* finns inte definierad som byggnadstyp i vare sig insatsstatistiken eller dödsbrandsdatabasen. Det antal som redovisas där är därför det som rapporterats in för byggnadstypen *Åldringsvård*. MSB bedömer dock inte att detta har någon större betydelse för resultatet i stort.

Antalet skadade inom respektive boendemiljö bygger på räddningsledarens bedömning på skadeplatsen. Av naturliga skäl är det i många fall svårt för räddningsledaren att göra medicinska bedömningar av detta slag och uppgifterna kring detta är enligt MSB därför behäftade med vissa osäkerheter.

Vad som är att betrakta som *mycket stora egendomsskador*, *stora egendomsskador* och *små egendomsskador* i matrisen på föregående sida beror på var branden släcktes enligt den insatsrapport som fylls i efter varje räddningsinsats. Om branden släcktes i startföremålet bedöms den resulterat i små egendomsskador. I de fall branden släcktes i startutrymmet eller i startbrandcellen rubriceras den som en brand som resulterar i stora egendomsskador och för att branden ska räknas som brand med mycket stora egendomsskador som följd ska den ha spridit sig utanför startbrandcellen eller spridit sig till andra byggnader.

4.2 Prioriteringar

Med utgångspunkt i den övergripande skade- och problembilden som redovisas i matrisen har MSB valt ut några områden som bedöms som särskilt angelägna att hantera. Valet har gjorts utifrån en sammanvägning av konsekvensens storlek och dess sannolikhet. Fem problemområden med tillhörande motivering har valts ut:

Bränder i vård- och omsorgsboenden som resulterar i omkomna.

- Även om det totala antalet omkomna under en tioårsperiod inte summerar till mer än 40-50 st är de som bor i denna boendeform kraftigt överrepresenterade i dödsbrandsstatistiken. En annan aspekt som enligt MSB motiverar att denna typ av bränder betraktas som ett problemområde är att de som bor på vård- och omsorgsboenden inte fullt ut klarar av sin vardag. Således har också samhället eller det offentliga tagit över en del av deras eget ansvar i och med deras plats på någon form av institutionsboende. Detta bör rimligen också innebära att samhället har ett ansvar för dessa personers säkerhet. Att då risken för att omkomma i en brand på dessa boenden är avsevärt större än för bostäder i allmänhet är enligt MSB ett förhållande som behöver hanteras.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Bränder i flerbostadshus som resulterar i omkomna

- Varje år inträffar ungefär 40 bränder i flerbostadshus där personer omkommer. Detta är enligt MSB ett relativt stort antal som väl motiverar att dessa bränder uppmärksammas.

Bränder i flerbostadshus som resulterar i stora eller mycket stora egendomsskador

- Antalet bränder som resulterar i stora eller mycket stora egendomsskador i flerbostadshus uppgår till omkring 1 100 varje år. Kostnaderna för dessa bränder är givetvis avsevärda och uppgår till miljardbelopp varje år och innebär dessutom i allmänhet någon form av olägenhet för de som drabbas. Detta motiverar att även dessa bränder betraktas som ett prioriterat område.

Bränder i småhus som resulterar i omkomna

- Omfattningen påminner starkt om den för flerbostadshus, d.v.s. cirka 40-50 st varje år. Av samma skäl som för flerbostadshus anser MSB att denna typ av bränder bör prioriteras.

Bränder i småhus som resulterar i stora eller mycket stora egendomsskador

- Ungefär 1500-2000 bränder årligen resulterar i stora eller mycket stora egendomsskador i småhus. Precis som för flerbostadshus är kostnaderna för dessa bränder mycket stora och motiverar att även dessa bränder prioriteras.

Dessa fem områden har sedan varit föremål för en djupare studie där omständigheterna kring dessa bränder specifikt har kartlagts. Detta förfarande beskrivs närmare i nästa avsnitt.

4.3 Detaljerad skade- och problembild

För respektive prioriterat delområde har en omfattande kartläggning av omständigheterna kring dessa bränder genomförts i syfte att skapa ett så bra underlag som möjligt för förslag på åtgärder. Kartläggningen har i mångt och mycket utgått från den statistik som finns tillgänglig i MSB:s insatsstatistik och dödsbrandsdatabas men även den databas om dödsbränder som Anders Bergqvist utvecklar inom ramen sin forskning knuten till Stockholms universitet har använts. Här följer en redogörelse för den del av kartläggningens resultat som är relevant i sammanhanget samt en redovisning av MSB:s slutsatser.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

4.3.1 Vård- och omsorgsboenden för äldre – dödsbränder

Det totala antalet bränder med dödlig utgång i vård- och omsorgsboenden för äldre summerar till 40 -50 under en tioårsperiod. Detta kan uppfattas som ett relativt lågt antal men sett till antalet personer som bor i denna miljö är det en jämförelsevis hög siffra. Sannolikheten för att drabbas av en brand som leder till dödsfall är i storleksordningen fem gånger högre i vård- och omsorgsboenden än för den delen av befolkningen som bor i flerbostadshus eller småhus. Det i absoluta tal något begränsade utfallet har dock viss inverkan på hur man ska tolka den statistik som finns. Ju större utfallet är desto större är sannolikheten att statistiken beskriver verkligheten.

Sammanfattningsvis visar den tillgängliga statistiken över de bränder i vård- och omsorgsboenden som leder till dödsfall följande:

- Det finns ingen regional överrepresentation när det gäller dödsbränder i vård- och omsorgsboenden. Det går med andra ord inte att se att någon landsända, län eller kommunkategori skulle vara särskilt drabbad.
- Dödsbränder är vanligare under månaderna november t.o.m. mars. Under veckosluten sker fler dödsbränder än på vardagar och i regel inträffar dessa bränder mellan klockan 10.00 och 19.00.
- Dödsbranden börjar i stort sett alltid i den brandcell där den omkomne bor och startutrymmet är i regel vardagsrummet eller sovrummet. Branden startar i ungefär hälften av fallen i den omkomnes egna kläder och i de övriga fallen börjar branden vanligtvis i den möbel där den omkomne befunnit sig, ofta en säng eller soffa/fåtölj.
- Åtta av tio dödsbränder har en brandorsak som är rönkningsrelaterad. Det vill säga att antingen cigaretten eller det tänddon som använts har orsakat branden.
- Brandens omfattning vid räddningstjänstens framkomst är i regel inte särskilt omfattande. Vanligtvis är branden begränsad till startföremålet eller startutrymmet.
- Ett fungerande automatiskt brandlarm fanns endast vid drygt hälften av de bränder som föranledde dödsfall. Vid de bränder som ”bara” resulterade i svårt skadade var förekomsten av fungerande automatiskt brandlarm klart högre, nästan 80 %.
- Någon form av släckutrustning (handbrandsläckare, inomhusbrandpost eller liknande) saknades vid nästan 30 % av de bränder som föranledde dödsfall. Motsvarande andel för bränder med endast svårt skadade som följd ligger runt 20 %.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

- Vid 70 % av dödsbränderna har personalen på boendet försökt eller påbörjat någon form av räddningsinsats i syfte att rädda den omkomne.
- Någon typ av automatiskt släcksystem saknas i regel alltid vid dödsbränderna.

MSB:s slutsatser kring de bränder i vård- och omsorgsboenden för äldre som resulterat i omkomna är framförallt två. Dels är det tydligt att rökning ligger bakom en överväldigande majoritet av de dödsbränder som inträffar och dels har brandskyddet haft betydande brister vid en stor andel av dessa bränder. Således skulle åtgärder som reducerar riskerna i samband rökning sannolikt ha effekt på antalet döda. På samma sätt skulle åtgärder som minskar sannolikheten för brister i de centrala delarna av ett boendes brandskydd förmodligen ha effekt på antalet döda. Förslag på konkreta åtgärder utifrån dessa slutsatser redovisas i avsnitt 5.

4.3.2 Flerbostadshus – dödsbränder

Under en tioårsperiod har nästan 400 personer omkommit i flerbostadshus till följd av bränder. Ett stort utfall som innebär en relativt god tillförlitlighet till den statistik som beskriver omständigheterna kring dessa bränder. En sammanfattning av kartläggningen av de bränder i flerbostadshus som resulterat i omkomna ser ut på följande sätt:

- Ingen regional överrepresentation. Dödsbränder i flerbostadshus är tämligen jämnt fördelade över landet.
- Dödsbränderna är vanligare under perioden oktober – mars och ökar dessutom i antal under veckosluten. Den tid på dygnet som är mest utsatt i detta avseende är den tidiga natten mellan klockan 01.00 och 04.00.
- De personer som omkommer till följd av bränder i flerbostadshus hittas nästan alltid i den brandcell där branden startar vilket innebär att en överväldigande majoritet hittas i den lägenhet där branden börjat. Det är till exempel mycket sällsynt att personer omkommer i trapphuset. Under åren 1998-2008 har endast en handfull personer påträffats döda där.
- Branden startar i regel i sovrummet (40 %), vardagsrummet (30 %) eller i köket (20 %) och i den lösa inredning som däri finns.
- Den vanligaste brandorsaken är röningsrelaterad. Nästan hälften av dödsbränderna i flerbostadshus kan knytas till användandet av rökverk och tänddon. Just dessa bränder startar i regel i en soffa, fätölj eller säng.
- Brandens omfattning vid räddningstjänstens framkomst är i regel inte särskilt omfattande. Vanligtvis är brandens omfattning begränsad till

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

det rum branden startat i. Det är sällsynt att branden spridit sig utanför startbrandcellen vid räddningstjänstens framkomst.

- I 65 % av de bränder som resulterade i döda saknades brandvarnare helt.
- Drygt 80 % av dem som omkommer i flerbostadshus till följd av brand är ensamstående. Knappt hälften är över 65 år och drygt 20 % är över 80 år.
- Minst hälften av dem som omkommit hade någon form av funktionsnedsättning (fysisk, mental eller åldersrelaterad). Här finns dessutom ett stort antal personer där kännedom om eventuella funktionsnedsättningar saknas vilket innebär att andelen kan vara ännu större.
- Hälften av de omkomna var påverkade av alkohol (>0,2 ‰). Cirka 20 % var påverkade av någon form av antidepressiver, 20 % hade ätit smärtstillande och ytterligare 20 % hade någon form av lugnande medicin i blodet. Det är säkerligen så att samma person i många fall var påverkad av flera substanser men det finns uppgifter från tidigare undersökningar som gör gällande att cirka 70 % av dem som dör i bostadsbränder (inte bara flerbostadshus) var påverkade av någon substans.

MSB:s slutsats beträffande dödsbränder i flerbostadshus är framförallt att dessa i första hand drabbar personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Således skulle åtgärder som minskar sannolikheten för brands uppkomst hos dessa personer sannolikt ha effekt på antalet döda. Även åtgärder som släcker en uppkommen brand hos dessa personer skulle sannolikt ha effekt på antalet döda. För den mindre del av de omkomna som inte kan anses ha en begränsad förmåga skulle åtgärder som ökar sannolikheten för att branden uppmärksammas på ett tidigt stadium förmodligen ha effekt. Förslag på åtgärder med utgångspunkt i dessa slutsatser behandlas i avsnitt 5.

4.3.3 Flerbostadshus – stora egendomsskador

Vid bränder som orsakar stora egendomsskador kan det av naturliga skäl vara svårt att fastställa brandorsak och en del andra omständigheter kring branden. Således är statistiken kring dessa bränder behäftad med osäkerheter som måste vägas in i vissa avseenden. Den kartläggning av bränder i flerbostadshus som resulterar i stora egendomsskador ger dock följande vid handen:

- I likhet med dödsbränderna i flerbostadshus finns det inga större regionala skillnader.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

- Till skillnad från dödsbränderna föreligger inte samma koncentration till årets kalla månader. Dessa bränder är inte heller koncentrerade till veckosluten eller till den tidiga natten på det sätt som dödsbränderna är. Majoriteten av bränderna inträffar tidigare på dygnet (17.00-21.00).
- Bränder med stora egendomsskador som följd startar relativt ofta i köket (30 %), följt av vardagsrum (15 %) och sovrum (10 %).
- I 35 % av fallen har brandorsaken inte kunnat fastställas. Där brandorsaken har kunnat fastställas är anlagda bränder vanligast följt av glömd spis och levande ljus.
- Brandvarnare saknades helt vid 55 % av dessa bränder och fungerande brandvarnare har bara konstaterats i drygt 10 % av fallen. Handbrandsläckare förekommer sporadiskt vid bränder som föranlett stora egendomsskador.

För bränder som orsakar stora egendomsskador saknas statistik på nationell nivå kring vem det är som drabbas. MSB har dock tagit del av den lokala uppföljning som Jönköpings kommun genomför vid varje bostadsbrand där bland annat de personer som drabbats av stora egendomsskador kartlagts. Erfarenheterna från denna undersökning visar på följande:

- Cirka 15 % av de drabbade bedömdes vara påverkade. Ungefär lika många kunde anses ha någon form av funktionsnedsättning.
- Personer över 65 år var inblandade endast i drygt 10 % av dessa bränder.
- I 40 % av bränderna var det inte någon hemma.

Slutsatsen av kartläggningen beträffande de bränder i flerbostadshus som orsakar stora egendomsskador är att dessa bränder skiljer sig från de bränder som resulterar i omkomna. Bränderna är inte i samma utsträckning kopplade till personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Därför skulle åtgärder som ökar möjligheten för att den enskilde på ett tidigt stadium uppmärksammar och hanterar en brand sannolikt ha effekt på antalet bränder med stora egendomsskador som följd. Även åtgärder som minskar risken för bränder som uppstår i köket/spisen skulle sannolikt ha effekt. I avsnitt 5 föreslås konkreta åtgärder kopplat till dessa slutsatser.

4.3.4 Småhus – dödsbränder

Under en tioårsperiod har ungefär 450 personer omkommit i småhus på grund av bränder. Det stora utfallet betyder att en relativt stor tilltro kan sättas till den statistik som finns tillgänglig. Dock är det så att dödsbränder i småhus, till skillnad från dödsbränder i flerbostadshus, leder till relativt stora egendomsskador. Detta medför att en del omständigheter kring branden i vissa

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

fall har varit svårt att fastställa. En sammanfattning av kartläggningen av de bränder i småhus där personer har omkommit ser ut på följande sätt:

- Något län sticker ut men i stort är dödsbränder i småhus tämligen jämnt fördelade över landet.
- Dödsbränderna är mer frekvent förekommande under perioden oktober – mars och ökar dessutom under veckosluten. Den tid på dygnet som är mest utsatt i detta avseende är den tidiga natten mellan klockan 01.00 och 04.00.
- Dödsbranden startar vanligtvis i sovrummet (20 %), vardagsrummet (20 %) eller i köket (20 %) och i de möbler eller i den lösa inredning som finns i dessa rum. I 25 % av fallen har det inte gått att fastställa vart branden börjat.
- Den vanligaste kända brandorsaken är kopplad till rökning. Knappt 20 % av dödsbränderna är rökningrelaterade. Just dessa bränder startar i regel i sovrummet eller i vardagsrummet. Anlagda bränder eller glömd spis står för ungefär 10 % vardera av de kända brandorsakerna. I 45 % av dödsbränderna har det dock inte gått att bestämma brandorsaken.
- Brandens omfattning vid räddningstjänstens framkomst är relativt ofta ganska omfattande. I 70 % procent av fallen omfattar branden flera rum. Endast i 15 % av dödsbränderna har branden varit begränsad till det rum där branden startat.
- I 60 % av de bränder som resulterade i döda saknades brandvarnare helt.
- Cirka 55 % av dem som omkommer i småhus till följd av brand är ensamstående. Knappt hälften är över 65 år varav drygt 20 % av dessa är över 80 år.
- Minst 25 % av dem som omkommit hade någon form av funktionsnedsättning (fysisk, mental eller åldersrelaterad). Här finns dessutom ett stort antal personer där kännedom om eventuella funktionshinder saknas vilket innebär att andelen kan vara ännu större.
- Hälften av de omkomna i småhus var påverkade av alkohol (>0,2 ‰). Cirka 10 % hade någon form av antidepressiver i blodet och 10 % var påverkade av smärtstillande och 10 % hade lugnande medicin i kroppen. Det är säkerligen så att vissa personer var påverkade av flera substanser men det finns uppgifter från tidigare undersökningar som gör gällande att cirka 70 % av dem som dör i bostadsbränder (inte bara småhus) var påverkade av någon substans.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Slutsatsen beträffande de bränder i småhus som resulterar i dödsfall är att dessa primärt drabbar personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Således skulle åtgärder som minskar sannolikheten för brands uppkomst hos dessa personer sannolikt ha effekt på antalet döda. Även åtgärder som släcker en uppkommen brand hos dessa personer skulle sannolikt ha effekt på antalet döda. För den andel av de omkomna som inte kan anses ha en begränsad förmåga skulle åtgärder som ökar sannolikheten för att branden uppmärksammas på ett tidigt stadium förmodligen ha effekt. Förslag på konkreta åtgärder utifrån dessa slutsatser redovisas i avsnitt 5.

4.3.5 Småhus – stora egendomsskador

Precis som för de bränder i flerbostadshus som resulterar i stora egendomsskador är det ofta svårt att i efterhand kartlägga omständigheter som omgärdade dessa bränder. Följande kan dock utläsas av statistiken:

- Det finns inga direkta regionala skillnader.
- Bränder i småhus som resulterar i stora egendomsskador är till skillnad från dödsbränder i samma boendemiljö inte fler under vinterhalvåret.
- Det föreligger en viss koncentration till veckans sista dygn men koncentrationen är inte lika påtaglig som för dödsbränderna.
- De flesta bränder med stora egendomsskador som följd inträffar under sen eftermiddag eller tidig kväll. En viss skillnad gentemot dödsbränderna som har sin topp under dygnets inledande timmar.
- För denna typ av bränder är såväl brandorsak som startutrymme ofta relaterad till någon typ av fast förbränningsanordning. Ju större egendomsskadan är desto vanligare är det att brandorsaken har sitt ursprung i någon typ av värmeöverföring från förbränningsanordningen till intilliggande byggnadsdelar.
- Rökning är ingen vanlig brandorsak för denna typ av bränder. Det finns dock ett relativt stort mörkertal här då brandorsaken i drygt 30 % av fallen är okänd.
- I hälften av fallen är bostaden inte utrustad med brandvarnare och en fungerande brandvarnare har endast kunnat konstateras vid drygt 10 % av de bränder som leder till stora skador.

För bränder som orsakar stora egendomsskador saknas statistik på nationell nivå kring vem det är som drabbas. MSB har dock tagit del av en lokal undersökning från Jönköpings kommun där de personer som drabbats av stora egendomsskador kartlagts. Erfarenheterna från denna undersökning visar på följande beträffande småhus:

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

- Ungefär 5 % av de boende i det småhus där branden inträffat bedömdes vara påverkade av någon substans. Ungefär lika många kunde anses ha någon form av funktionsnedsättning.
- Personer över 65 år var inblandade endast i drygt 5 % av dessa bränder.
- Vid 20 % av bränderna var det inte någon hemma.

Precis som för stora bränder i flerbostadshus så skiljer sig de bränder i småhus som orsakar stora egendomsskador från dem som orsakar dödsfall. Bränderna är inte i samma omfattning kopplade till personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Därför skulle sannolikt åtgärder som ökar möjligheten för att den enskilde på ett tidigt stadium uppmärksammar och hanterar en brand ha effekt på antalet bränder med stora egendomsskador som följd. Även åtgärder som minskar sannolikheten för bränder som har sitt ursprung i fasta förbränningsanordningar bedöms ha effekt. I avsnitt 5 redovisas konkreta åtgärder utifrån dessa slutsatser.

5. Rimliga åtgärder

Här följer en redovisning av de förslag på åtgärder inom respektive delområde som MSB anser vara rimliga utifrån de slutsatser som dragits av den framtagna problem- och skadebilden. Förutom åtgärden i sig kommer även dess implementering att diskuteras i de fall det är relevant.

5.1 Vård- och omsorgsboenden för äldre - dödsbränder

De åtgärder som kommer att presenteras här bygger på den slutsats om dödsbränder i vård- och omsorgsboenden som formulerades i avsnitt 4.3.1:

MSB:s slutsatser kring de bränder i vård- och omsorgsboenden för äldre som resulterat i omkomna är framförallt två. Dels är det tydligt att rökning ligger bakom en överväldigande majoritet av de dödsbränder som inträffar och dels har brandskyddet haft betydande brister vid en stor andel av dessa bränder. Således skulle åtgärder som reducerar riskerna i samband rökning sannolikt ha effekt på antalet döda. På samma sätt skulle åtgärder som minskar sannolikheten för brister i de centrala delarna av ett boendes brandskydd förmodligen ha effekt på antalet döda.

För att få en plats på ett vård- och omsorgsboende krävs i regel betydande svårigheter att klara sin vardag. De som bor på vård- och omsorgsboenden har följaktligen i de flesta fall någon form av funktionsnedsättning, fysisk eller mental, som förutom att motivera platsen på boendet även gör dem extra sårbara vid bränder. Sett till statistiken är också sannolikheten för att drabbas av en brand som leder till dödsfall i storleksordningen fem gånger högre i vård- och omsorgsboenden än för den delen av befolkningen som bor i flerbostadshus eller småhus. Detta kan enligt MSB inte vara rimligt. I och med en placering på ett behovsprövat vård- och omsorgsboende tar samhället över en stor del av den enskildes ansvar för sitt eget liv, inklusive ansvaret för liv och hälsa. Detta åtagande från det offentligas sida bör rimligen även återspeglas i nivån på brandskyddet.

MSB anser att en rimlig nivå på brandskyddet till stora delar återfinns i många vård- och omsorgsboenden redan idag och som i huvudsak innebär att varje lägenhet utgör en egen brandcell, att boendet har ett heltäckande automatiskt brandlarm med rökdetektorer och att personalen kan genomföra en snabb och effektiv insats. Dock finns det problem som måste adresseras och hanteras. Ett sådant problem, som statistiken kring dödsbränderna tydligt visar på, är att nivån på brandskyddet varierar mycket mellan olika boenden. Att en så grundläggande brandskyddsåtgärd som ett fungerande automatiskt brandlarm

Datum
2011-05-24

Diariennr
2010-9200

saknas vid ungefär hälften av dödsbränderna är ett tydligt exempel på detta. En av anledningarna till de förhållandevis stora skillnaderna i brandskyddet har sitt ursprung i att de byggnader som inhyser boendena är byggda vid olika tillfällen och att byggreglerna delvis ställt olika krav under åren. Den tillsyn över brandskyddet som kommunerna bedriver, via räddningstjänsten, har svårt att komma till rätta med detta problem då den bestämmelse i LSO som tillsynen utgår ifrån tar stor hänsyn till fastighetsägarens rättssäkerhet och i princip inte tillåter högre krav på brandskyddet än vad byggreglerna gav uttryck för när byggnaden uppfördes. En konsekvens av detta är att ett brandskydd som anses som skäligt på ett boende inte alltid behöver vara det på ett annat trots att både verksamheten och brandskyddet närmast är identiskt. Detta förhållande leder av naturliga skäl till att kravnivån blir otydlig, såväl för ägare och nyttjanderättshavare som för tillsynsmyndigheten vilket i sin tur är, enligt MSBs uppfattning, en betydande orsak till den varierande nivån på brandskyddet.

MSB anser därför att föreskrifter om brandskydd i vård- och omsorgsboenden skulle innebära att kravnivån på brandskyddet får en ökad tydlighet för dels ägare och nyttjanderättshavare men även för tillsynsmyndigheten. Detta skulle leda till ett likvärdigare och jämnare brandskydd i vård- och omsorgsboenden där dessutom en viss miniminivå garanteras vilket i sin tur sannolikt skulle leda till färre döda. MSB har även, inom ramen för ett annat regeringsuppdrag, utrett vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att åstadkomma en mer likvärdig, effektiv och rättssäker tillsyn. Även i det uppdraget lyfter MSB fram att fler föreskrifter inom brandskyddsområdet är ett sätt att förtydliga lagens krav och åstadkomma en mer likvärdig bedömning av brandskyddet.

Föreskrifter om brandskydd i vård- och omsorgsboenden skulle fokusera på de mest grundläggande delarna i brandskyddet. Detta innebär krav på att boendet är utrustat med någon form av system för tidig upptäckt och varning vid brand, att någon form av skadeavhjälpande insats kan påbörjas inom en viss tid samt att byggnadens utformning hindrar en alltför snabb spridning av brand och brandgaser. Sådana föreskrifter kommer i vissa fall leda till att det ställs högre krav på brandskyddet än vad som ställdes vid byggnadens uppförande eller vid senaste bygglovprövningen. Exempelvis skulle ett boende behöva se över sina möjligheter till en skadeavhjälpande insats, antingen genom personalens insatsmöjligheter eller via en installation av ett automatiskt släcksystem. Det är dock MSB:s uppfattning att sådana krav är klart motiverade sett till den problem- och skadebild som föreligger. Dessa fall bedöms dessutom vara relativt begränsade till sitt antal. I övrigt kommer föreskrifter av aktuellt slag sannolikt inte innebära att det ställs några nya eller högre krav på brandskyddet än de som i princip redan finns vilket innebär att de ekonomiska konsekvenserna överlag bedöms som begränsade och befogade. MSB föreslår därför att regeringen ger MSB det bemyndigande som krävs för att sådana föreskrifter ska kunna meddelas. MSB anser vidare att det vore lämpligt att myndigheten i samband med detta även ges bemyndigande att meddela föreskrifter om brandskydd i alla typer av behovsprövade boende då samhället

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

även där tagit över en stor del av ansvaret för den enskildes liv, inklusive ansvaret för hälsa och säkerhet, på grund av den enskildes begränsade förmåga i olika avseenden. Kraven i dessa föreskrifter skulle dessutom i allt väsentligt vara utformade på samma sätt som de för brandskydd i vård- och omsorgsboenden för äldre.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreslår således att myndigheten får rätt att besluta om föreskrifter om brandskyddet vid vård- och omsorgsboenden. Bemyndigandet avser att omfatta boende i byggnader som används för verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett sådant bemyndigande skulle kunna se ut på följande sätt:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får meddela föreskrifter om brandskyddet vid sådana byggnader där äldre eller funktionsnedsatta människor bor eller övernattar och som används för sjukvård eller service och omvårdnad av dem.

Ett alternativ till att ge MSB ett bemyndigande inom detta område är att ge motsvarande möjlighet till Boverket då de är föreskrivande myndighet avseende tekniska egenskapskrav på byggnader. MSB vill dock betona att föreskrifter om brandskydd i vård- och omsorgsboenden inte enbart behöver innehålla krav på byggnadens fysiska utformning. Föreskrifter av detta slag skulle därför sannolikt också medge att olika organisatoriska åtgärder leder till att de krav som ställs på brandskyddet uppnås. Ett exempel på det är att såväl en insats av personalen som ett automatiskt släcksystem kan möta det behov av en tidig insats vid brand som föreligger i vård- och omsorgsboenden. Begränsas föreskrifterna till att enbart omfatta byggnadens fysiska utformning minskar möjligheterna att utforma brandskyddet på ett effektivt sätt med hänsyn taget till den verksamhet som bedrivs. Vidare skulle det vara en fördel om föreskrifterna meddelas utifrån den lagstiftning nästan all tillsyn inom området idag bedrivs utifrån, dvs. LSO, då ett av motiven till den utökade regleringen är att förtydliga kraven för dem som utövar tillsyn utifrån den lagstiftningen.

Med anledning av det faktum att nästan 80 % av alla dödsbränder på vård- och omsorgsboenden är relaterade till rökning avser MSB att ta fram någon form av vägledning till vård- och omsorgsboenden som minskar sannolikheten för att dessa bränder uppkommer. Vägledningen kommer framförallt att beröra den enskildes klädsel och rökvanor samt personalens möjligheter att övervaka eller i viss mån styra rökningen.

Vidare tror MSB att införandet av självslocknande cigaretter är en åtgärd som kommer ha effekt då rökning är den dominerande brandorsaken vid denna typ av bränder. Självslocknande cigaretter kommer att införas i Sverige under 2011.

En ökad installation av automatiska släcksystem som aktiveras vid detektion av brandgas hos de personer som visar upp ett särskilt riskbeteende kopplat till

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

rökning skulle säkerligen också ha effekt. MSB avser att ta fram ett metodstöd för hur dessa personer kan identifieras.

5.2 Flerbostadshus och småhus – dödsbränder

Då MSBs slutsatser kring dödsbränder i flerbostadshus och småhus i princip är sammanfallande redovisas de åtgärder som myndigheten betraktar som rimliga gemensamt för dessa två boendemiljöer.

De åtgärder som MSB föreslår baseras således på de slutsatser som formulerades i avsnitt 4.3.2 samt i avsnitt 4.3.4:

MSB:s slutsats beträffande dödsbränder i flerbostadshus och småhus är framförallt att detta i första hand drabbar personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Således skulle åtgärder som minskar sannolikheten för brands uppkomst hos dessa personer sannolikt ha effekt på antalet döda. Även åtgärder som släcker en uppkommen brand hos dessa personer skulle sannolikt ha effekt på antalet döda. För den mindre del av de omkomna som inte kan anses ha en begränsad förmåga skulle åtgärder som ökar sannolikheten för att branden uppmärksammas på ett tidigt stadium förmodligen ha effekt.

Beträffande åtgärder som minskar sannolikheten för brands uppkomst hos personer med begränsad förmåga att hantera en brand kommer införandet av självslocknande cigaretter att vara en åtgärd som kommer att ha effekt då rökning är en relativt vanlig brandorsak vid denna typ av bränder. Självslocknande cigaretter kommer att införas i Sverige under 2011.

En ökad förekomst av olika typer av spisvakter är en annan åtgärd som MSB menar skulle minska sannolikheten för denna typ av bränder hos personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Med spisvakter avses här någon form av utrustning som förebygger eller släcker bränder som uppkommer på spisen. MSB har för avsikt att genom dialog med företrädare för bland annat fastighetsägare, allmännyttan och spistillverkare verka för en ökad förekomst av spisvakter. Det pågår även en diskussion inom ett europeiskt nätverk för brandskyddsfrågor, där Sverige representeras av MSB, om spisvakt är en åtgärd som behövs för att spisar ska uppfylla de allmänna produktsäkerhetskraven. Om så blir fallet kan nätverket driva frågan på motsvarande sätt som för självslocknande cigaretter.

Angående åtgärder som släcker en uppkommen brand hos personer med begränsad förmåga att hantera en brand anser MSB att följande tre åtgärder tillsammans kan leda till att antalet döda minskar:

1. Ett metodstöd för identifiering av särskilt riskutsatta individer på lokal nivå med förslag på lämpliga åtgärder utifrån riskprofil.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

2. Personer med begränsad förmåga att hantera en brand identifieras på lokal nivå genom framförallt samverkan inom kommunen.
3. Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag ses över så att bidrag kan ges i syfte att åstadkomma en rimlig brandsäkerhet. Redan idag kan bidrag ges till installation av spisvakt men MSB menar att bidraget bör utformas så att det även kan finansiera olika typer av automatiska släcksystem eller andra nödvändiga brandskyddsåtgärder.

Förändringen av bostadsanpassningsbidraget på det sätt som MSB föreslår skulle kunna leda till att kommunens kostnader för bostadsanpassningsbidraget ökar. MSB anser dock att det finns en rimlighet i detta då nödvändigheten av åtgärden till stor del är en konsekvens av den så kallade kvarboendeprincipen som inneburit att äldre bor kvar hemma i allt större utsträckning istället för att få en plats på ett boende. Ett boende som i regel har ett förstärkt brandskydd jämfört med en vanlig lägenhet. MSB vill också framhålla att denna förändring av bostadsanpassningsbidraget var en åtgärd som myndigheten tillsammans med Boverket och Socialstyrelsen, i ett tidigare regeringsuppdrag (Fö2009/113/EPS), betraktade som en möjlig lösning i syfte att åstadkomma ett rimligt brandskydd i så kallade trygghetsbostäder.

En relativt begränsad del av de omkomna i flerbostadshus och småhus kan inte anses ha en begränsad förmåga att uppmärksamma en brand eller genom egen utrymning och släckning hantera en brand. För denna grupp menar MSB att en ökad förekomst av brandvarnare skulle bidra till att antalet dödsbränder minskar då brandvarnarförekomsten generellt sett är låg vid denna typ av bränder. Idag finns ett allmänt råd som gör gällande att det i varje bostad eller på varje våningsplan bör finnas minst en brandvarnare. MSB vet att innebörden i det allmänna rådet har varit svårt att ta till sig för många fastighetsägare och nyttjanderättshavare och det råder en stor osäkerhet kring huruvida brandvarnare är att betrakta som krav från samhällets sida eller inte. Även tillsynsmyndigheten har i vissa fall uttryckt en viss osäkerhet kring om det är krav på brandvarnare. Enligt MSB är därför en ökad tydlighet kring kravet på tidig varning vid brand en förutsättning för en ökad förekomst av brandvarnare och föreslår således att myndigheten ges bemyndigande att meddela föreskrifter inom området. Föreskrifter kombinerat med nationella och lokala informationsinsatser till enskilda och en ökad uppföljning från tillsynsmyndighetens sida skulle sannolikt bidra till att antalet dödsbränder minskar.

En ökad förekomst av brandvarnare skulle visserligen innebära ökade utgifter för fastighetsägare och nyttjanderättshavare men omfattningen på dessa bedöms som relativt begränsade. De ökade utgifterna kan dessutom svårligen betraktas som obefogade då krav på brandvarnare i praktiken redan finns idag i och med de allmänna råd som Räddningsverket meddelat inom området. MSB

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

har dessutom inom ramen för detta uppdrag låtit göra en kostnad/nytta - analys för brandvarnare som visar på en kraftig samhällsekonomisk vinst för denna brandskyddsåtgärd.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreslår därför att myndigheten får rätt att besluta om föreskrifter om anordningar för tidig varning vid brand. Ett sådant bemyndigande skulle kunna se ut på följande sätt:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får meddela föreskrifter om att byggnader eller anläggningar ska vara försedda med anordningar för tidig varning vid brand, vilken sorts anordningar som krävs och om skötsel av dessa anordningar. Myndigheten får även föreskriva om vem som ansvarar för att anordningarna sätts upp och sköts.

Även inom detta område skulle bemyndigandet kunna ges till Boverket då anordningar för tidig varning vid brand får betraktas som en del av en byggnads fysiska utformning. MSB vill dock understryka att även dessa föreskrifter kan innebära krav av mer organisatorisk natur som ligger utanför det område som PBL kan reglera. Exempel på det är föreskrifter om vem som ska ansvara för att anordningarna sätts upp och sköts samt hur detta ska gå till. Precis som för föreskrifter avseende brandskydd i vård- och omsorgsboenden anser MSB att det är viktigt att de meddelas med stöd av LSO. Detta för att åstadkomma den ökade tydlighet gentemot den enskilde och tillsynsmyndigheten som behövs för att öka förekomsten av brandvarnare i bostäder.

5.3 Flerbostadshus – stora egendomsskador

De förslag på åtgärder i syfte att minska antalet bränder i flerbostadshus som resulterar i stora egendomsskador och som här kommer att redovisas har sin grund i den slutsats som formulerades i avsnitt 4.3.3:

Slutsatsen av kartläggningen beträffande de bränder i flerbostadshus som orsakar stora egendomsskador är att dessa bränder skiljer sig från de bränder som resulterar i omkomna. Bränderna är inte i samma utsträckning kopplade till personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Därför skulle åtgärder som ökar möjligheten för att den enskilde på ett tidigt stadium uppmärksammar och hanterar en brand sannolikt ha effekt på antalet bränder med stora egendomsskador som följd. Även åtgärder som minskar risken för bränder som uppstår i köket/spisen skulle sannolikt ha effekt.

Vid de bränder i flerbostadshus som resulterat i stora egendomsskador har förekomsten av brandvarnare varit låg. En ökad förekomst av brandvarnare skulle enligt MSB:s bedömning leda till att denna typ av bränder i många fall kan upptäckas och hanteras av den enskilde själv på ett tidigt stadium. Som

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

tidigare konstaterats är dock en ökad tydlighet kring kravet på tidig varning en förutsättning för en ökad förekomst av brandvarnare och MSB föreslår således att myndigheten ges bemyndigande att meddela föreskrifter inom området av samma skäl som tidigare. Föreskrifter kombinerat med nationella och lokala informationsinsatser och en ökad uppföljning från tillsynsmyndighetens sida skulle enligt MSB sannolikt bidra till att antalet bränder med stora egendomsskador som följd minskar.

MSB menar också att en ökad förekomst av spisvakter skulle ha effekt på denna typ av bränder då en relativt stor andel (30 %) av dem kan knytas till köket och spisen. MSB har därför som konstaterats tidigare för avsikt att genom dialog med företrädare för bland annat fastighetsägare, allmännyttan och spistillverkare öka förekomsten av spisvakter. Det pågår som sagt även en diskussion inom ett europeiskt nätverk för brandskyddsfrågor, där Sverige representeras av MSB, huruvida spisvakt är en åtgärd som behövs för att spisar ska uppfylla de allmänna produktsäkerhetskraven. Om så blir fallet kan nätverket driva frågan på motsvarande sätt som för självslocknande cigaretter.

5.4 Småhus – stora egendomsskador

De åtgärder som enligt MSB kan betecknas som rimliga i syfte att minska de bränder som resulterar i stora egendomsskador i småhus bygger på den sammanfattning som redovisades i avsnitt 4.3.5:

Precis som för stora bränder i flerbostadshus så skiljer sig de bränder i småhus som orsakar stora egendomsskador från dem som orsakar dödsfall. Bränderna är inte i samma omfattning kopplade till personer med begränsad förmåga att uppmärksamma eller hantera en brand. Därför skulle sannolikt åtgärder som ökar möjligheten för att den enskilde på ett tidigt stadium uppmärksammar och hanterar en brand ha effekt på antalet bränder med stora egendomsskador som följd. Även åtgärder som minskar sannolikheten för bränder som har sitt ursprung i fasta förbränningsanordningar bedöms ha effekt.

Av samma skäl som för stora bränder i flerbostadshus anser MSB att en ökad förekomst av brandvarnare sannolikt skulle leda till att denna typ av bränder minskar. Vägen till en ökad förekomst av brandvarnare är dessutom densamma;

- en ökad tydlighet kring kravet på tidig varning och att MSB därför ges bemyndigande att meddela föreskrifter inom området,
- nationella och lokala informationsinsatser samt
- en ökad uppföljning från tillsynsmyndighetens sida.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

Vid sidan om en ökad förekomst av brandvarnare är det MSBs uppfattning att åtgärder som minskar sannolikheten för eldstadsrelaterade bränder kommer ha effekt på antalet stora bränder i småhus.

En korrekt installation av eldstäder och skorstenar är en förutsättning för en rimlig brandsäkerhet och brister i installationen leder ofta till bränder med stora egendomsskador som följd. MSB anser att kommunerna behöver säkerställa att en nyinstallation sker på ett korrekt sätt. MSB avser därför att i samarbete med Boverket se över hur detta kan hanteras.

MSB anser vidare att kommunens brandskyddskontroll är ett viktigt instrument för att minska dessa bränder. Eldstäder och rökkanaler utsätts kontinuerligt för stora påfrestningar och en regelbunden kontroll är ett sätt att säkerställa anläggningens säkerhet. Att upptäcka de brister eller begynnande brister som kan leda till en brand är en grannliga uppgift och för att kontrollen ska ha den effekt som avses är utförandet av densamma centralt. MSB arbetar därför kontinuerligt med olika åtgärder, bland annat genom att verka för en ökad och bättre kommunal egenkontroll inom området.

MSB menar också att en bättre och mer noggrann kommunal uppföljning av de eldstadsrelaterade bränder som inträffar på sikt kan ge det förebyggande arbetet högre kvalitet. MSB avser därför att undersöka möjligheterna att följa upp eldstadsrelaterade bränder på ett delvis nytt sätt som på sikt kan ge ett bättre underlag kring omständigheterna runt dessa bränder.

5.5 Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Förslagna föreskrifter om brandskydd i vård- och omsorgsboenden kommer i vissa fall leda till ökade kostnader för den som bedriver verksamheten eller äger byggnaden. Dessa kostnader bedöms dock i de flesta fall vara relativt begränsade då föreskrifter av aktuellt slag sannolikt inte kommer att innebära några nya eller högre krav på brandskyddet än de som i princip redan finns idag. I de fall nyttjanderättshavaren eller fastighetsägaren tvingas vidta åtgärder med anledning av kraven i föreskrifterna är det sannolikt så att dessa åtgärder är att betrakta som krav redan idag, utifrån bestämmelsen om ett skäligt brandskydd enligt LSO. Samma resonemang kan appliceras på de ekonomiska konsekvenserna av föreslagna föreskrifter om anordningar för tidig varning vid brand. Värt att tillägga är också att den kostnad/nytta – analys på brandvarnare som genomförts visar att brandvarnare är samhällsekonomiskt lönsamt även om bara nyttan i form av minskade egendomsskador beaktas. Att en ökad förekomst av brandvarnare skulle vara ekonomiskt motiverad råder det därför inga frågetecken kring.

De förändringar av bostadsanpassningsbidraget som föreslås kommer leda till ökade kostnader för kommunerna. Storleken på dessa beror på hur många bidrag till ytterligare brandskyddsåtgärder som kommer att sökas och beviljas och är därför svår att närmare förutse. MSB anser dock att det finns en

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

rimlighet i att kommunerna står för den ökade kostnaden då nödvändigheten av åtgärden till stor del är en konsekvens av den så kallade kvarboendeprincipen som inneburit att äldre bor kvar hemma i allt större utsträckning istället för att få en plats på ett behovsprövat boende. Ett boende som i regel har ett förstärkt brandskydd jämfört med en vanlig lägenhet. Detta torde även kunna vara en del av den översyn av bostadsanpassningsbidraget som MSB föreslår.

De ekonomiska konsekvenserna av förslagen i övrigt är, enligt MSB, förhållandevis små.

5.6 Sammanfattning av föreslagna åtgärder

Här följer en sammanfattning av de föreslagna åtgärderna inom respektive boendemiljö.

5.6.1 Vård- och omsorgsboende för äldre

- Föreskrifter om brandskydd i vård- och omsorgsboenden.
- MSB har för avsikt att ta fram en vägledning till vård- och omsorgsboenden som minskar sannolikheten för bränder relaterade till rökning. Vägledningen kommer att beröra den enskildes klädsel och rökvanor samt personalens möjligheter att övervaka eller i viss mån styra rökningen.
- Självsläckande cigaretter.
- En ökad installation av automatiska släcksystem som aktiveras vid detektion av brandgas hos personer med särskilt riskbeteende kopplat till rökning. Avsikten är att ta fram ett metodstöd för hur dessa personer kan identifieras.

5.6.2 Flerbostadshus

- Självsläckande cigaretter.
- Avsikten är att ta fram ett metodstöd för identifiering av särskilt riskutsatta individer på lokal nivå med förslag på lämpliga åtgärder utifrån riskprofil.
- Identifiering av personer med begränsad förmåga att hantera en brand genom framförallt samverkan inom kommunen.
- Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag bör ses över så att bidrag kan ges i syfte att åstadkomma en rimlig brandsäkerhet. Exempel på åtgärder som bör omfattas av bidraget är olika typer av automatiska släcksystem.
- Föreskrifter om krav på anordningar för tidig varning vid brand.
- Ökad förekomst av olika typer av spisvakter.

Datum
2011-05-24

Diariernr
2010-9200

5.6.3 Småhus

- Självslöcknande cigaretter.
- MSB avser att ta fram ett metodstöd för identifiering av särskilt riskutsatta individer på lokal nivå med förslag på lämpliga åtgärder utifrån riskprofil.
- Identifiering av personer med begränsad förmåga att hantera en brand genom framförallt samverkan inom kommunen.
- Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag bör ses över så att bidrag kan ges i syfte att åstadkomma en rimlig brandsäkerhet. Exempel på åtgärder som bör omfattas av bidraget är olika typer av automatiska släcksystem.
- Föreskrifter om krav på anordningar för tidig varning vid brand.
- MSB anser att kommunerna behöver säkerställa att installationer av eldstäder och skorstenar sker på ett korrekt sätt. MSB avser därför att i samarbete med Boverket se över hur detta kan hanteras.
- MSB ska genom olika åtgärder verka för att kvalitén på brandskyddskontrollernas genomförande utvecklas.
- MSB avser att verka för en bättre och mer noggrann kommunal uppföljning av de eldstadsrelaterade bränder som inträffar.

